

ПАСКА Тарас – доктор філософії, асистент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4579-388X>

ResearcherID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/GRY-1072-2022>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.20/52.11>

Бібліографічний опис статті: Паска, Т. (2025). Формування міжкультурної компетентності і взаємодії студентської молоді як засіб мотивації до саморозвитку та соціальної активності. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, 20 (52), 85–90, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.20/52.11>

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ І ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ЗАСІБ МОТИВАЦІЇ ДО САМОРОЗВИТКУ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ

Анотація. У статті висвітлюються актуальні підходи до формування міжкультурної компетентності і взаємодії студентів в контексті сучасних глобалізаційних процесів. Наголошується, що міжкультурна взаємодія, комунікація та діалог є важливим засобом мотивації до саморозвитку та соціальної активності. Володіння міжкультурною компетентністю у європейському вимірі розглядається як одна з вимог професійної компетентності майбутніх фахівців. Наголошується на важливій ролі міжнародних і українських нормативно-правових документів, які містять засадничі принципи формування міжкультурної взаємодії, зокрема Білої книги Ради Європи з міжкультурного діалогу під назвою «Жити разом у рівності й гідності».

Підкреслюється, що на сучасному етапі вивченням різноманітних аспектів міжкультурної взаємодії займається група гуманітарних наук: історія, педагогіка, культурологія, етнопсихологія, лінгвокультурологія, комунікативістика, соціологія культури, народознавство та ін. Розкриваються сучасні підходи до визначення понятійного апарату дослідження, зокрема таких понять, як «міжкультурна комунікація», «міжкультурна компетенція», «культурне розмаїття», «міжсетнічне спілкування».

Звертається увага на те, що у закладах вищої освіти Івано-Франківщини важливим джерелом засвоєння міжкультурних знань є вивчення особливостей культурного розмаїття краю у міжвоєнний період ХХ ст., зокрема мистецького життя єврейської спільноти, діяльності єврейських аматорських театрів. На базі історичних джерел висвітлюються характерні риси, притаманні мешканцям Прикарпаття у міжвоєнну добу, що сприяє вихованню у сучасної молоді толерантного ставлення до представників інших культур.

Зроблено висновки про необхідність подальшого розвитку міжкультурної комунікації студентів в умовах глобалізації та інтеграції освіти, розширення університетських програм міжнародного обміну, академічної мобільності, стипендійних програм, залучення здобувачів освіти до міжнародних проєктів та ініціатив, які вимагають навичок ефективної комунікації з представниками різних культурних середовищ.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, міжкультурна взаємодія, саморозвиток, здобувачі вищої освіти, мотивація, міжкультурна комунікація, міжвоєнний період, національно-культурна самобутність, соціальна активність, полікультурне суспільство.

PASKA Taras – Doctor of Philosophy (PhD in Pedagogy), Assistant at the Bohdan Stuparyk Department of Pedagogy and Educational Management, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 57 Shevchenko St., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4579-388X>

ResearcherID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/GRY-1072-2022>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.20/52.11>

To cite this article: Paska, T. (2025). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti i vzaiemodii studentskoi molodi yak zasib motyvatsii do samorozvytku ta sotsialnoi aktyvnosti [Formation of intercultural competence and interaction of student youth as a means of motivation for self-development and social activity]. *Human Studies. Series of Pedagogy*, 20 (52), 85–90, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.20/52.11>

FORMATION OF INTERCULTURAL COMPETENCE AND INTERACTION OF STUDENT YOUTH AS A MEANS OF MOTIVATION FOR SELF-DEVELOPMENT AND SOCIAL ACTIVITY

Summary. *The article highlights current approaches to the formation of intercultural competence and interaction of students in the context of modern globalization processes. It is emphasized that intercultural interaction, communication and dialogue are an important means of motivation for self-development and social activity. Possession of intercultural competence in the European dimension is considered as one of the requirements for the professional competence of future specialists. The author emphasizes the important role of international and Ukrainian legal documents that contain the fundamental principles of intercultural interaction, in particular the Council of Europe White Paper on Intercultural Dialogue entitled “Living Together in Equality and Dignity”.*

It is emphasized that at the present stage, various aspects of intercultural interaction are studied by a group of humanities: history, pedagogy, cultural studies, ethnopsychology, linguistics, communication studies, sociology of culture, ethnology, etc. Modern approaches to the definition of the conceptual apparatus of the study, in particular such concepts as “intercultural communication”, “intercultural competence”, “cultural diversity”, “interethnic communication” are revealed.

Attention is drawn to the fact that in higher education institutions of Ivano-Frankivsk region an important source of intercultural knowledge is the study of the peculiarities of cultural diversity of the region in the interwar period of the twentieth century, in particular the artistic life of the Jewish community and the activities of Jewish amateur theaters. Based on historical sources, the characteristic features inherent in the inhabitants of Prykarpattia in the interwar period are highlighted, which contributes to the education of modern youth in a tolerant attitude towards representatives of other cultures.

The conclusions are drawn about the need to further develop intercultural communication of students in the context of globalization and integration of education, expand university international exchange programs, academic mobility, scholarship programs, and involvement of students in international projects and initiatives that require effective communication skills with representatives of different cultural environments.

Key words: *intercultural competence, intercultural interaction, self-development, higher education students, motivation, intercultural communication, interwar period, national and cultural identity, social activity, multicultural society.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та інтеграції освітнього простору значно зросла необхідність міжкультурного діалогу і взаєморозуміння. У процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у системі вищої освіти України посилюється значення формування міжкультурної компетентності студентів. Підкреслимо, що така компетентність виконує важливу роль для досягнення розуміння між представниками різних культур, забезпечує міжкультурну солідарність та ефективну взаємодію з культурою, традиціями і звичаями іншої нації.

В умовах Прикарпаття (Івано-Франківщина) формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти доцільно проводити з використанням краєзнавчого блоку в змісті навчання окремих дисциплін. Вивчення культурного різноманіття і потенціалу Галичини у міжвоєнний період (1919-1939 рр.), особливостей тогочасного національного складу населення, ціннісних орієнтацій мешканців

краю сприятиме усвідомленню сутності міжкультурного підходу. Важливе місце у багатонаціональному місті Станиславові (сучасний Івано-Франківськ) посідала єврейська громада, культурне життя якої було надзвичайно багатим і активним. Успішно розвивалася і українсько-єврейська співпраця у культурно-освітній сфері.

Нормативно-правовою базою освітньо-виховної роботи з формування міжкультурної компетентності студентської молоді є Закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про основні засади молодіжної політики» (2021), Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (2022), Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 рр. (2022), Білі книги Ради Європи з міжкультурного діалогу (1995, 2008) та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі вивченням різноманітних аспектів міжкультурної взаємодії займається група гуманітарних наук: історія, педагогіка,

культурологія, етнопсихологія, лінгвокультурологія, комунікативістика, соціологія культури, народознавство та ін.

Міжкультурна компетентність як науково-педагогічна проблема, актуальні питання філософії та психології міжкультурної комунікації та культурного розмаїття були предметом дослідження таких науковців, як В. Бойчук, Ф. Бацевич, Н. Бідюк, М. Винарчик, В. Євтух, Д. Костенко, Л. Мацько, М. Моцар, Н. Лисенко, О. Пасічник, О. Селіванова, М. Стельмахович, О. Сухомлинська та ін.

Грунтовні праці, що висвітлюють різноманіття культурно-освітнього життя Прикарпаття у міжвоєнний період, підготували П. Арсенич, В. Бурдуланюк, В. Банах, Г. Білавич, В. Грабовецький, М. Домашевський, В. Клапчук, І. Солонець, П. Сіреджук, Б. Ступарик, І. Пелипейко, В. Островський та ін.

Особливості єврейського культурного життя в Галичині, зокрема на Станиславівщині, у міжвоєнний період були об'єктом зацікавлення багатьох українських, єврейських, польських дослідників. Серед них – К. Баранський, І. Бондарев, М. Гелертер, Б. Гой, Й. Жиндул, Ж. Ковба, І. Монолатій, Д. Садан, Л. Соловка, Л. Стрейт, О. Цівкач, С. Оришко та ін. Багато цікавими фактами про театральне життя єврейської громади мемуарна література: спогади Горація Сафріна «Смішні та незвичайні історії з мого життя» та біографічний роман Александра Гранаха «Ось іде людина».

Мета статті – розкриття процесу формування міжкультурної компетентності і міжкультурної взаємодії студентів Прикарпаття як засобу мотивації до саморозвитку на прикладі засвоєння цінностей та особливостей єврейського культурного життя у міжвоєнний період.

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасних глобальних викликів зростає значення міжкультурного діалогу та взаєморозуміння. Актуальною проблемою в системі вищої освіти України упродовж періоду незалежності стало формування міжкультурної компетентності студентської молоді як необхідного засобу мотивації до саморозвитку та соціальної активності.

Науковець Ф. Бацевич (2007) трактує міжкультурну компетенцію як «знання звичок, звичаїв, правил і законів спілкування певного соціуму, національно-лінгвокультурної спільноти, які формують індивідуальні й групові установки, мотивації, форми поведінки..., національно-культурних традицій, системи цінностей» (с. 78). Дослідник

розглядає міжкультурну комунікацію як особливий тип культури, який характеризується «взаємодією національних (етнічних) культур, етнокультурною компетенцією особистостей, толерантністю, прагненням до міжнаціональної згоди у всіх сферах спілкування» (Бацевич, 2007, с. 83).

Дослідник В. Євтух (2012) у праці «Етнічність: енциклопедичний довідник» підкреслює, що культура міжетнічного спілкування – це процес, який базується «на минулому досвіді позитивної взаємодії і співробітництва етнічних спільнот, а також на тих традиціях, що сформувалися унаслідок накопичення досвіду взаємодії на сучасному етапі» (с. 193). Науковець наголошує на тому, що культурне розмаїття передбачає «наявність у культурному ландшафті країни... елементів культури різних народів, які практикуються у повсякденній життєдіяльності» (Євтух, 2012, с. 194).

У контексті досліджуваної проблеми варто звернути увагу і на міжнародні засадничі документи з актуальних питань культурної політики і захисту культур етнічних меншин. У 2008 році прийнято Білу книгу Ради Європи з міжкультурного діалогу під назвою «Жити разом у рівності й гідності». Цей документ підкреслює, що метою міжкультурного діалогу є розвиток глибшого розуміння різних світоглядів і практик, розширення співробітництва, сприяння розвитку і трансформації особистості, а також підтримка толерантності й поваги до інших. Наголошується на важливості вивчення і викладання у закладах освіти міжкультурних знань, до ключових сфер яких відносяться мова та історія. На думку авторів Білої книги, навчальний процес в університетах ідеально підходить для розвитку широких і відкритих поглядів на світ, що базуються на цінностях просвітництва, та має великий потенціал для формування міжкультурної компетентності молоді, появи «міжкультурних мислителів», здатних відігравати активну роль у житті суспільства (White Paper..., 2008).

У закладах освіти Івано-Франківщини важливим джерелом засвоєння міжкультурних знань є вивчення особливостей культурного розмаїття галицького суспільства у міжвоєнний період, зокрема мистецького життя багаточисельної єврейської спільноти.

Зазначимо, що місто Станиславів у 1919–1939 рр. входило до складу Польської держави і отримало статус столиці воєводства. Його характерною особливістю була поліетнічність. У 1932 р. з 60256 осіб, що мешкали

у Станиславові, 46% становили євреї, 36% – поляки, 16% – українці, 2% – німці, вірмени та інші (Монолатій, 2011, с. 105). Упродовж міжвоєнної доби чисельність євреїв міста зросла майже вдвічі. Якщо у 1921 р. їх кількість складала близько 14 тисяч осіб, то у 1931 р. – 25 тисяч, а в 1939 р. – 26,5 тисяч осіб (Соловка, 2008, с. 37).

Дослідниця Ж. Ковба робить висновок про спільні риси, притаманні мешканцям галицьких міст і сіл у міжвоєнну добу: «Буденне життя міст і містечок, сіл було сповнене компромісів, толерантності. Місцевий сленг, гумор, будні були багато в чому спільними для всіх галичан... Демократична налаштованість, підприємливість, активність, терпимість, наявність ерудованого, багатомовного, європейськи-толерантного проводу інтелігенції – польської, української, єврейської, багато що визначали у житті на одній землі...» (Соловка & Оришко, 2019, с. 75).

Всесвітньо відомий актор А. Гранах (1890-1945) згадував про вулиці Станиславова, де «лунала польська, німецька, українська, їдиш, усі поводитися з неабиякою гідністю» (Гранах, 2012, с. 124). А про жителів Галичини – поляків, євреїв, українців зауважував: «Незважаючи на різні звичаї й релігії, усі вони подібні між собою» (Гранах, 2012, с. 11). Місцева газета «Слово» у 1936 р. у статті «В ім'я культури і ладу» підкреслювала: «Наш Станиславів – мирне місто, де всі народи живуть пліч-о-пліч, де навіть невеликі антисемітські спалахи є винятками» (*W imię kultury...*, 1936, р. 1).

На початку 1930-х років у місті діяло 78 єврейських організацій. Серед них спілки ремісників, купців, лікарів, адвокатів, офіцерів запасу, представників інтелігенції, студентів. Активно працювали молодіжні, просвітницькі, культурні, благодійні, жіночі організації, спортивні клуби. Для задоволення релігійних потреб діяло 56 синагог і єврейських будинків молитви. Єврейська спільнота була найвпливовішою у міському економічному житті. Зокрема, на 1921 р. у місті працювали 730 єврейських підприємств, 800 єврейських крамниць, 130 євреїв-адвокатів. Міська нерухомість також перебувала переважно у власності євреїв (Монолатій, 2011, с. 105).

Яскравою сторінкою в культурно-мистецькому житті Станиславова була діяльність єврейських аматорських театрів: Театр-студія імені Гольдфадена на вулиці Липовій, 20 та Театр «Sz. Anski» на вулиці Собеського, 52.

Український дослідник єврейської театральної культури Богдан Гой вказує, що на початку та в першій половині ХХ ст. головними особливостями єврейських театрів були «намагання досягнути природності звучання голосу, співу, деталювання міміки актора, сприйняття деталей костюмів, особливостей організації суто національних видовищ, комфорт для акторів і глядачів» (Гой, 2009, с. 148).

У книзі «Станиславів до і після 1919 року» дослідник К. Баранський (2009) називає «великим культурним здобутком євреїв Станиславова Музично-драматичний театр ім. Гольдфадена, який очолював поет і письменник, режисер Сафрін. Згодом він був перейменований на Драматичну студію Гольдфадена і став мандрівним театром. Тут ставили єврейську оперету...» (с. 35).

Слід зазначити, що ініціаторами створення театру ім. Гольдфадена восени 1918 року були представники об'єднання єврейської комерційної молоді «Ахва». На кошти, надані Боніо Гібнером, новостворене театральне товариство орендувало зал «Єгер» на вул. Галицькій, 15, де була побудована і обладнана сцена. Головною метою товариства було культивування єврейської та загальної музики і створення єврейського театру високого рівня у Станиславові. Іншим помітним явищем культурного життя міста були театральні вистави на їдиш, які ініціювали члени Товариства Гольдфадена. За візирець для копіювання вони взяли традицію єврейського театру «Гімпель». Завдяки цій ініціативі мешканці колишнього Станиславова змогли побачити такі вистави, як «Брати Люм'єр», «Бог, людина і сатана», «Різанина», «Мірла Ефрат».

Безумовно, найкоштовнішою і однією з найталановитіших постатей у єврейському театральному середовищі довоєнного Станиславова був актор, режисер і один з керівників театру «Гольдфаден» Горацій Сафрін (1899–1980). Через роки він писав про місто, з яким певний час був пов'язаний: «Мене сформувало не крихітне містечко Монастирська, не історичне місто Бучач, а найближче моєму серцю місто, назване на старих австрійських картах «Станиславів біля Тисмениці», яке за рекордно короткий час зробило блискучу кар'єру, піднявшись до рангу повітового, окружного і, врешті, воєводського центру» (Safrin, 1970, р. 89).

Станиславівський театр «Гольдфаден» у співпраці з Г. Сафріном підготував п'єси на їдиш, взявши за основу твори таких

єврейських драматургів, як Якуб Гордін, Перетц Гіршбейн, Юзеф Лернер. Варто відзначити, що твори Якуба Гордіна «Бог, людина і сатана», «Різанина», «Сирітка Хася» викликали особливо великий інтерес у глядачів (Safrin, 1970, р. 191). У 1928 році, під художнім керівництвом Давида Германа було створено ще один видатний твір – виставу-містерію «У країні привидів» за твором одного з їдишських літературних авторів Іцхака Перетца. У 1936 році театр «Гольдфаден» вперше у Малопольщі з успіхом поставив виставу «Диббук» за твором Семена Анського.

У наступні роки театр Гольдфадена ставав дедалі більш мандрівним, він подорожував зі своїми виставами не лише Станиславщиною, а й за її межами. Г. Сафрін з гордістю згадував про цей період: «Можна з упевненістю сказати, що ми не пропустили жодного міста від Бугу до Збруча» (Safrin, 1970, р. 201). Таким чином, Товариство Гольдфадена динамічно розвивалося, шукаючи нові мистецькі форми діяльності. До роботи залучалися молоді, талановиті люди, завдяки чому єврейська громадськість Станиславова мала можливість взаємодіяти не лише з театральними виставами, а й з популярними творами музичного мистецтва того часу.

Про інший єврейський театр Станиславова в дослідницькій літературі міститься надзвичайно скупа інформація, лише фрагментарні відомості. Це був театр драматичного товариства «Sz. Anski», названий на честь єврейського письменника Shloyme Rappaport (1863–1920), відомого під псевдонімом Semyon Ansky (Семен Анський). У 1928 р. колектив театру складався з 58 осіб, його керівником був М. Майєр.

Слід зазначити, що у багатонаціональному Станиславові успішно діяли, крім єврейських аматорських, також театри стаціонарні: Український народний театр ім. Івана Тобілевича та польський Театр ім. Александра Фредра (з 1928 р. – Театр ім. С. Монюшка, з 1935 року – Воєводський театр подольсько-покутський). Тому місцеві мешканці мали можливість обирати і порівнювати театральні вистави цих колективів, що звучали польською, українською і мовою їдиш. Як справедливо зазначає польська дослідниця Й. Жиндул (2004), культура їдиш у міжвоєнний період набула особливого значення саме тому, що творці єврейських театрів, як аматорських, так і професійних, були одним з її найсильніших стовпів (Żyndul, 2004, р. 63). Їх самозречення

і бажання розвиватися означало, що вони змогли подолати численні фінансові проблеми, які були дуже поширені в той час.

Таким чином, культурне і мистецьке життя єврейської громади в Станиславові в 1920–1930 рр. було різноманітним і багатогранним. Однак воно трагічно обірвалося в роки нацистської окупації, під якою Станиславів перебував від 2 липня 1941 р. до 27 липня 1944 р. Вже на початку серпня 1941 р., лише за один тиждень, гестапо вбило 2865 представників єврейської інтелігенції, серед них 27 артистів і музикантів. Ці страсти за наказом окупаційних військ відбувалися під живу музику популярного єврейського музичного гурту «Зига Вайс». Всі учасники цього гурту також були вбиті. Наприкінці війни в Станиславові залишилося лише 228 євреїв (Соловка, 2008).

На прикладах з історії культурного життя Станиславова здобувачі освіти переконуються, що єврейський театр, як і культура загалом, освіта, мова чи релігія завжди були основою для збереження національної ідентифікації єврейського народу. У міжвоєнний період активізувалося ціле покоління талановитих єврейських акторів, режисерів, музикантів, які прагнули розвивати сучасний єврейський театр. Однак початок Другої світової війни (1939 р.), радянсько-німецької війни (1941 р.) і трагедія Голокосту призвели до знищення майже всіх здобутків культурно-мистецького життя євреїв Станиславова.

Висновки. Вивчення у закладах освіти Прикарпаття історії, культури та освіти міжвоєнного періоду Галичини допомагає зрозуміти студентській молоді важливість міжкультурного діалогу і взаємодії між різними етнічними спільнотами, стимулює її до саморозвитку та соціальної активності. Розвиток міжкультурної компетентності не лише забезпечує адаптацію студентів до багатокультурного суспільства, а й формує стійку мотивацію до саморозвитку через усвідомлення власної культурної ідентичності та розширення світогляду. Участь у міжкультурному діалозі сприяє розвитку толерантності, емпатії та комунікативних навичок, що є важливими чинниками для професійної реалізації молоді.

Перспективами подальшого розвитку міжкультурної комунікації студентів в умовах глобалізації та інтеграції освіти вважаємо розширення університетських програм міжнародного обміну, академічної мобільності,

стипендійних програм, залучення здобувачів освіти до міжнародних проєктів та ініціатив, які вимагають навичок ефективної комунікації з представниками різних культурних середовищ. Сучасні освітні програми повинні сприяти поглибленню міжкультурних навичок молоді, розширювати горизонти для розуміння культурних відмінностей, включати

вивчення тем, пов'язаних з формуванням толерантності та здатності до діалогу між культурами. Важливо ефективно використовувати цифрові технології, зокрема онлайн-платформи для навчання, з метою доступу до міжнародних ресурсів і спілкування зі студентами різних етнічних спільнот, розвитку між-культурної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранський К. Станиславів до і після 1919 року. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2009. 104 с.
2. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 2007. 205 с.
3. Гой Б., Феномен єврейського театру в Україні та США. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2009, № 656, С. 146–149.
4. Гранах А., Ось іде людина: біографічний роман, Київ: Видавництво Жупанського, 2012. 336 с.
5. Євтух В. Етнічність: енциклопедичний довідник. Київ: Фенікс, 2012. 396 с.
6. Монолатій І., Єврейська спільнота Станіславова (Станіслава). *Галичина*. 2011, № 18-19, С. 97–110.
7. Соловка Л., Геноцид євреїв Станіслава в роки Другої світової війни. *Вісник Прикарпатського університету*. № 14, 2008, С. 35–43.
8. Соловка Л., Оришко С., 150 із 150 тисяч... Голокост євреїв Прикарпаття як складова етнодемографічної Катастрофи Східної Галичини. Івано-Франківськ: Фоліант, 2019. 576 с.
9. Safrin H., *Ucieszne i osobliwe historie mego życia*, Łódź, 1970. 240 s.
10. W imię kultury i ładu. *Słowo*, 1936, nr 54, s. 1.
11. White Paper on Intercultural Dialogue “LivingTogether As Equals in Dignity”. 2008. URL: <https://www.coe.int/t/dg4/intercultural> (дата звернення: 09.03.2025).
12. Żyndul J., *Świecka kultura żydowska. Pamięć. Historia Żydów Polskich przed, w czasie, i po Zagładzie*, pod red. F. Tycha. Warszawa, 2004, s. 61–65.

REFERENCES

1. Baranskyi, K. (2009). Stanyslaviv do i pislia 1919 roku [Stanislawiv before and after 1919]. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV. 104 p. [in Ukrainian].
2. Batsevych, F. (2007). Slovyk terminiv mizhkulturnoi komunikatsii [Dictionary of Intercultural Communication Terms]. Kyiv: Dovira. 205 p. [in Ukrainian].
3. Hoi, B. (2009). Fenomen yevreiskoho teatru v Ukraini ta SShA [The Phenomenon of Jewish Theater in Ukraine and the USA]. *Visnyk natsionalnoho universytetu „Lvivska politekhnika” – Bulletin of the National University “Lviv Polytechnic”*. No. 656, pp. 146–149. [in Ukrainian].
4. Hranakh, A. (2012). Os ide liudyna: biohrafichnyi roman [Here comes a man: a biographical novel], Kyiv: Vydavnytstvo Zhupanskoho. 336 p. [in Ukrainian].
5. Yevtukh, V. (2012). Etnichnist: entsyklopedychnyi dovidnyk [Ethnicity: an encyclopedic reference book]. Kyiv: Feniks. 396 p. [in Ukrainian].
6. Monolatii, I. (2011). Yevreiska spilnota Stanyslavova (Stanislava) [The Jewish Community of Stanislawov (Stanislaw)]. *Halychyna – Galicia*. No. 18-19, pp. 97–110. [in Ukrainian].
7. Solovka, L. (2008). Henotsyd yevreiv Stanislava v roky Druhoi svitovoi viiny [Bulletin of the Precarpathian University]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu – Bulletin of the Precarpathian University*. No. 14, pp. 35–43. [in Ukrainian].
8. Solovka, L., Oryshko, S. (2019). 150 iz 150 tysiach... Holokost yevreiv Prykarpattia yak skladova etnodemohrafichnoi Katastrofy Skhidnoi Halychyny [150 out of 150 thousand... The Holocaust of the Jews of Precarpathia as a component of the ethnodemographic Catastrophe of Eastern Galicia]. Ivano-Frankivsk: Foliant. 576 p. [in Ukrainian].
9. Safrin, H. (1970). Ucieszne i osobliwe historie mego życia [Pleasant and peculiar stories of my life]. Łódź. 240 p. [in Polish].
10. W imię kultury i ładu [In the name of culture and order]. *Słowo – Word*. No. 54, p. 1. [in Polish].
11. White Paper on Intercultural Dialogue “LivingTogether As Equals in Dignity”. 2008. URL: <https://www.coe.int/t/dg4/intercultural> (date of access: 09.03.2025).
12. Żyndul, J. (2004). Świecka kultura żydowska [Secular Jewish culture]. *Pamięć. Historia Żydów Polskich przed, w czasie, i po Zagładzie – Memory. History of Polish Jews before, during, and after the Holocaust*. Warszawa. pp. 61–65. [in Polish].